

Sakrament ženidbe i ovisnost o alkoholu

Barišić, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:783312>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-06**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

SAKRAMENT ŽENIDBE I OVISNOST O ALKOHOLU

LUCIJA BARIŠIĆ

Split, 2022.

Teološko-katehetski studij
Preddiplomski stupanj
Završni rad

Sakrament ženidbe i ovisnost o alkoholu

Studentica:
Lucija Barišić

Mentor:
Doc. dr. sc. Mihael Prović
Sumentor:
lic. iur. can. Ante Rako

Split, lipanj 2022.

SADRŽAJ

SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI.....	3
UVOD.....	4
1. ZAKONIK KANONSKOG PRAVA O SAKRAMENTU ŽENIDBE.....	6
1.1. Svrhe ženidbe - dobro supružnika, dobro djece.....	7
1.2. Ženidbena svojstva.....	8
2. ZAPREKE ZA ŽENIDBU I ŽENIDBENA PRIVOLA.....	10
2.1. Zapreke za ženidbu.....	10
2.2. Sadržaj i valjanost ženidbene privole.....	11
3. ŽENIDBA.....	13
3.1. Ženidba kao odluka.....	13
3.2. Ženidbena zajednica – povijesni pregled.....	14
3.3. Kriza ženidbe zbog ovisnosti.....	15
4. OVISNOST O ALKOHOLU I ŽENIDBA.....	17
4.1. Ovisnosti općenito.....	17
4.2. Alkoholizam.....	18
4.3. Ovisnost o alkoholu i ženidbena privola.....	19
4.4. Ženidba i alkoholizam.....	19
5. OBITELJ.....	22
5.1. Obitelj kao temelj društva.....	22
5.2. Odgoj u obitelji.....	23
5.3. Roditeljstvo osoba ovisnih o alkoholu.....	24
6. RJEŠENJA I MOGUĆNOSTI.....	26
6.1. Rastava braka.....	26
6.2. Ništavnost ženidbe.....	27
6.3. Rastava od stola i postelje.....	28
ZAKLJUČAK.....	30
POPIS LITERATURE.....	31
SUMMERY AND KEY WORDS.....	34

SAŽETAK

Završni rad pod naslovom „Sakrament ženidbe i ovisnost o alkoholu“ govori o manifestacijama problema ovisnosti u bračnoj zajednici. Analizirati ćemo problem alkoholizma kao takvoga, kao i u odnosu na ženidbu, obitelj, roditeljstvo, odgoj i potomstvo. Drugim riječima predstaviti će se teškoće suživota i traženje rješenja kod osoba pogođenih ovim problemom. Iznijeti ćemo, između ostalog, stavove Crkve o ženidbi te njezin pogled prema bračnom životu u zahtjevnim okolnostima. Na samom početku referirati ćemo se na ono što kaže Zakonik kanonskog prava o sakramentu ženidbe, koje su njezine svrhe i svojstva. Zatim slijedi nekoliko riječi o svojstvima i zaprekama za ženidbu. Treće poglavlje iznosi misli o ženidbi kao pozivu i ostvarenoj zajednici, kao i o krizi ženidbe koja je izazvana između ostalog i zbog alkoholizma. Time ulazimo u četvrto poglavlje u kojem se obrađuje pitanje ovisnosti, posebno ovisnosti o alkoholu kao i njegov utjecaj na ženidbu. Peto poglavlje govori o obitelji, odgoju i roditeljstvu, dok je u posljednjem dijelu glavni naglasak na rješenjima i mogućnostima ove problematike, kao što su rastava, ništavnost ženidbe i rastava od stola i postelje. Cilj je ovog istraživanja detaljnije istražiti problematiku ovisnosti u ženidbi, te iznijeti praktične informacije o učenju katoličke Crkve, referirajući se pritom na odredbe Zakonika kanonskog prava.

KLJUČNE RIJEČI

Ženidba, ovisnost, alkoholizam, brak, kriza braka, obitelj, roditeljstvo, odgoj, djeca, rastava, ništavnost ženidbe, rastava od stola i postelje.

UVOD

Predmet istraživanja ovoga završnoga rada jest ugroženost sakramenta ženidbe zbog ovisnosti o alkoholu. Prve stranice Svetog pisma govore o pozivu muškarca i žene da budu jedno tijelo: „Plodite se i množite, i napunite zemlju, i sebi je podložite!“ (Post 1, 28). Sam Bog poziva ženu i muškarca na jedinstvo i zajedništvo u ljubavi čime se pokazuje važnost ženidbe. Ženidba sklopljena u katoličkoj Crkvi razlikuje se od građanskog braka u tome što se sklapa pred Bogom koji ju blagoslivlja vječnim vezom. Nije ju moguće raskinuti ili poništiti ukoliko je valjano sklopljena, ali je moguće ustanoviti razloge koji upućuju na njeno nevaljano sklapanje. U tom slučaju ženidba se nikada nije ni dogodila, iako je izvršen obred. Danas nije rijedak slučaj da supružnici traže poništenje ženidbe. Klima u društvu je pogodna za takva zbivanja. “Napuštanje perspektive vjere neumoljivo rezultira pogrešnim shvaćanjem ženidbe, koje se pak odražava na sazrijevanje ženidbene nakane”.¹ Sve je veći broj rastava, o čemu govori i papa Franjo u svojoj apostolskoj pobudnici *Radost evanđelja*: „Brak se danas teži promatrati kao puki oblik emocionalnog zadovoljenja koji se može graditi na bilo koji način i koji svatko može mijenjati po vlastitom nahođenju”.² Jedan od brojnih razloga razdvajanja bračnih drugova jesu i ovisnosti, među kojima je najčešća ovisnost o alkoholu. Ovisnosti utječu i na kvalitetu, odnosno na ne kvalitetu života i nije ih lako iskorijeniti, a budući da su bračni drugovi jedno, ovisnost jednog supružnika neupitno utječe na život drugoga, kao i na život cijele obitelji. Ovisnost o alkoholu može imati razorne posljedice na brak, a ukoliko je osoba u trenutku sklapanja ženidbe bila pod utjecajem alkohola to može imati direktan utjecaj na valjanost same ženidbe. Koje su okolnosti koje idu u prilog utvrđivanju ništavnosti ženidbe, a imaju direktnu povezanost s ovisnostima slijedi u nastavku.

¹ Clementin Dvorana, *Nagovor Svetog Oca Franje sudu Rimske rote prigodom otvaranja sudske godine 2015.*, Hrvatsko kanonističko društvo, 2015., (3.2.2015.) <https://hrvatsko-kanonisticko-drustvo.hr/nagovor-svetog-oca-franje-sudu-rimske-rote-prigodom-otvaranja-sudske-godine-2015/> (28.8.2020.)

² PAPA FRANJO, *Evangeliu Gaudium*. Radost evanđelja, Apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu, (24. 11.2013.), Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2015. br. 3

1. ZAKONIK KANONSKOG PRAVA O SAKRAMENTU ŽENIDBE

Odredbe Zakonika kanonskog prava o temi ženidbe započinju kanonom 1055. Riječi kanona glase: „Krist Gospodin uzdigao je na dostojanstvo sakramenta ženidbeni savez među krštenima, kojim muška osoba i ženska osoba međusobno uspostavljaju zajednicu svega života po svojoj naravi usmjerenu k dobru supruga te k rađanju i odgajanju potomstva. Stoga među krštenima ne može biti valjana ženidbenog ugovora koji ujedno ne bi bio sakrament“. Iz ovoga je vidljivo kako sam Krist uzdiže ženidbu muškarca i žene na razinu sakramenta. Time zajedništvo zaručnika biva okrunjeno brakom. Dobro supružnika te rađanje i odgajane djece bitne su odrednice bračnog života koje se ostvaruje cijeli život. Ono što održava ovaj savez jest doživotno obećanje ljubavi u dobru i zlu. Valjano sklopljen sakrament ženidbe omogućava sigurno okruženje za rast u ljubavi koja kulminira u rađanju potomstva. Isus se u svom govoru o ženidbi poziva na Knjigu postanka. „U raspravi o nerastavljivosti braka (Mk 10,7-8; Mt 19,5) Isus citira Knjigu postanka i proširuje njeno značenje. Brak je slika zajedništva Krista i Crkve (Ef 5,31-32) i utemeljen je već u događaju stvaranja“. ³ Bog već od prvog trenutka stvaranja čovjeka zna koji plan ima za njega o čemu govori sljedeći citat iz knjige Postanka: „Na svoju sliku stvori Bog čovjeka na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih. I blagoslovi ih Bog i reče im: »Plodite se, i množite, i napunite zemlju, i sebi je podložite!“ (Post 1, 27-28). Tako dvoje postaju jedno. Dostojanstvo čovjeka proizlazi iz činjenice da je stvoren na sliku Božju. Njegovo dostojanstvo djeteta Božjeg ne ovisi o izvanjskim faktorima već je utkano u njegovu bit, zbog toga je međusobno poštovanje neizostavno za skladan odnos među bračnim partnerima. Riječi iz prvog poglavlja Knjige Postanka ističu ljudsku nadmoć nad prirodnom „i sebi je podložite“ (Post 1, 28). To nikako ne znači da je dopušteno jednog supružnika učiniti nadmoćnim nad drugim, te vršiti bilo kakav oblik dominacije u zajedničkom suživotu. u knjizi Ljubav i partnerstvo Andreas Laun kaže: „Ljubav ne poznaje gospodarenje i pokoravanje“. ⁴ Ovo naglašava i Ivan Pavao II. u svome djelu „Ljubav i odgovornost“ kada kaže: „Ljubiti, a ne iskorištavati“. ⁵

1.1. Svrhe ženidbe - dobro supružnika, dobro djece

³ Anto Popović, *Torah-Pentateuh-Petoknjžje*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2012. str. 82.

⁴ Andreas Laun, *Ljubav I partnerstvo*, Verbum, Split, 2016., str. 95.

⁵ Andrea Riccardi, *Ivan Pavao II. Biografija*, Verbum, Split, 2011., str. 92.

Kao što smo već naglasili, ženidba ima dvije temeljne svrhe, a to su: dobro supružnika i dobro djece. Dobro supružnika odnosi se na međusobnu pomoć i ljubav u zajedničkom životu. Supružnici dovode jedno drugo bliže Bogu. Oni zajedničkim životom u poštovanju, razumijevanju i ljubavi ostvaruju Božji plan za njihov život. Brak je mjesto posvećenja i ostvarenja na duhovnom putu tj. rast prema savršenstvu, ili drugačije rečeno put prema svetosti. Dobro supružnika treba biti na prvom mjestu. U međusobnom poštivanju zajednica ima mogućnosti za napredak. Bilo kakvo ugrožavanje ljudskih prava protivno je temeljnoj svrsi dobra supružnika. Otvorenost prema životu druga je značajka obitelji. Fizionomija muškarca i žene upućuje na njihovu kompatibilnost. Upravo fizički odnos potvrđuje sakrament. „Ovaj sakrament supružnicima daje milost potrebnu za postizanje svetosti u bračnome životu te za odgovorno prihvaćanje i odgoj djece“ (KKC 346). Prema katoličkom nauku u brak je uključena i spremnost postati otac i majka. „Kao što je crkva oduvijek i smatrala, svjesno isključivanje otvorenosti prema djeci čini brak nevaljanim od početka“.⁶ Prokreacijom supružnici sudjeluju u tajanstvenom zahvatu Božje stvarateljske moći i u međusobnom darivanju ispunjaju svoje postojanje, ostvaruju se.⁷ Djeca su dar od Boga, slika Božja. Ona su rezultat i plod bračne ljubavi. Uz majčinstvo i očinstvo neizostavno je spomenuti skrb i odgoj djece. „Djeca u ispunjavanju svojih zadaća i pomažući jedno drugome uče činiti dobro drugima i pridonositi svojoj obitelji i čitavoj zajednici“.⁸ O ulozi roditelja prema djeci govori kanon 1136. ovim riječima: „Roditelji imaju veoma važnu dužnost i poglavito pravo da se, prema svojim snagama, brinu za odgoj djece bilo tjelesni, društveni i kulturni, bilo čudoredni i vjerski“. Odgoj u kršćanskom duhu jedna je od temeljnih zadaća roditelja. Drugim riječima, „roditeljstvo se sastoji u tome da prihvatimo novog čovjeka u strahopoštovanju i ljubavi, i to potpuno takvog kakav on i jest, od prvog trenutka njegove egzistencije“.⁹ Cilj je osposobiti potomstvo na ljubav, odgojiti ih u duhu kršćanske vjere kako bi svojim životom izgrađivali Crkvu kao zajednicu vjernika.

⁶ Christopher West, *Teologija tijela za početnike: Osnovni uvod u „seksualnu revoluciju“* Ivana Pavla II., Verbum, Split, 2010., str. 167.

⁷ Usp. Andreas Laun, *Ljubav I partnerstvo*, Verbum, Split, 2016., str. 90.

⁸ Mary Beth Bonacci, *Prava ljubav*, Verbum, Split, 2009., str. 20.

⁹ Andreas Laun, *Ljubav I partnerstvo*, Verbum, Split, 2016., str. 90.

1.2. Ženidbena svojstva

Bitna svojstva katoličke ženidbe su jednost i nerazrješivost. Jednost znači isključenje drugih partnera. Radi se o monogamnoj i cjeloživotnoj vezi. „Brak je svet sakrament. Tim sakramentom on zapravo mijenja te dvije osobe . On ih duhovno povezuje spajajući njihove duše tako da dvoje dosita postaje jedno“.¹⁰ Jednost sa sobom povlači i pojam vjernosti. Prevara u braku najteža je povreda jednosti. U slučaju prevare, kako bi se sačuvao brak, Zakonik kanonskog prava izriče sljedeće: „ Iako se usrdno preporučuje da ženidbeni drug, potaknut kršćanskom ljubavlju i zauzet za dobro obitelji, ne uskrati oprostjenje preljubničkoj stranci i ne prekida ženidbeni život, ipak, ako joj nije izričito ili prešutno oprostio prijestup, ima pravo prekinuti zajednički ženidbeni život, osim ako je pristao na preljub ili mu dao povoda ili i sam počinio preljub“ (kan. 1152.). Vidljivo je da Crkva želi očuvati bračnu zajednicu, ali također ne osporava pravo prevarenoj osobi da ukoliko su ostvareni određeni uvjeti, prekine zajednički ženidbeni život. Zadovoljenje pravde i sloboda pojedinca ne smiju biti ugroženi. Važno je da zaručnici shvate obvezujući karakter jednosti. Budući da je Bog taj koji stapa dvije duše u jednu, one se time obvezuju da će cijeli život provesti zajedno, samo njih dvoje.

Nerazrješivost je drugi temeljni stup ženidbe. Sakrament ženidbe nije moguće raskinuti, jer on je vječan. Tvrda ženidba, odnosno ona koja je sklopljena pod uvjetima koje propisuje Crkva i izvršena ženidba, odnosno ona u kojoj je konzumiran bračni čin, jest ženidba traje do smrti. Samo smrt prekida savez. Upravo nerazrješivost čini poništenje sakramentalne ženidbe teže izvedivim jer se radi o doživotnom obećanju koje supružnici predaju jedno drugome pred Bogom. “Što Bog združi, čovjek neka ne rastavlja!“ (Mk 10, 9). Sakramentom ženidbe stvara se trajan i isključiv vez. Bog je onaj koji zapečaćuje privolu mladenaca. To čini sklopljenu izvršenu ženidbu neraskidivom (usp. KKC 346).

¹⁰ Mary Beth Bonacci, *Prava ljubav*, Verbum, Split, 2009., str. 19.

2. ZAPREKE ZA ŽENIDBU I ŽENIDBENA PRIVOLA

2.1. Zapreke za ženidbu

Za valjano sklapanje sakramenta ženidbe potrebna je osobna spremnost, ženidbena privola i očitovanje privole. „Da bi brak katolika bio valjano sklopljen, mladenci moraju: (1) biti bez ikakvih zapreka za sklapanje ženidbe; (2) slijediti propisani obred sakramenta; (3) biti sposobni uzajamno izraziti svoju privolu i učiniti to slobodno i bezuvjetno; i (4) pristati uz ono što Crkva podrazumijeva pod dobrima koja proizlaze iz ženidbe: vjernost, nerazrješivost i otvorenost k potomstvu“.¹¹ Postoje zapreke koje onemogućuju sklapanje ženidbe. Zakonik kanonskog prava u drugom poglavlju odredbi o sakramentu ženidbe, govori o općenitim zaprekama za sklapanje ženidbe. Zapreka je ono što osobu čini nesposobnom ili neprikladnom za sklapanje ženidbe. Smetnja za sklapanje ženidbe može biti javna ili tajna. Za razliku od tajne zapreke, javnu se može dokazati na izvanjskom području. Ovdje ćemo ukratko navesti i obrazložiti 12 zapreka za sklapanje ženidbe.

1. Zapreka dobi. Pravilo sveopće Crkve je da muška osoba prije navršene 16. godine, a ženska osoba prije navršene 14. godine ne mogu sklopiti valjanu ženidbu. Ovdje treba uzeti u obzir kako se radi o generalnoj brojci koja obuhvaća čitavu katoličku Crkvu na svijetu i zbog toga je prilagođena različitim kulturama, običajima i uvjetima života. To nikako ne znači da je to preporučena ili optimalna dob za sklapanje sakramenta ženidbe. Biskupska konferencija može odrediti višu dob (ali ne za valjano, nego) za dopušteno sklapanje ženidbe.

2. Zapreka spolne nemoći. Spolnu nemoć nikako ne treba poistovjećivati s neplodnošću. Spolni čin je pečat ljubavi, u njemu se ostvaruje sakrament, zato je on nužan kako bi se utjelovile riječi ženidbene privole. Bez mogućnosti za tjelesnu konzumaciju ljubavi nije moguće stupiti u ženidbu. Ova ženidbena zapreka ima svoja dva oblika: a) kad je spolna nemoć prethodna, trajna i apsolutna; b). kad je spolna nemoć prethodna, trajna i relativna.

¹¹ Dvanaest zapreka za valjano sklapanje kršćanskog braka; <https://www.bitno.net/obitelj/brak-i-partnerstvo/12-zapreka-za-valjano-sklapanje-krscanskog-braka/> (18.5.2022.)

3. Zapreka ženidbenog veza. Zakonik izričito zabranjuje sklapanje nove ženidbe, dok se ne utvrdi, da li je stvarno prethodna ženidba bila valjana ili nevaljana. Ili, dok se ne utvrdi, da li je razriješena prethodna ženidba, ako je bila neizvršena (oprostom Rimskog prvosvećenika).

Ovdje opet dolazi do izražaja pravna pogodnost ženidbe (*favor iuris*), prema kojoj se svaka ženidba, koja je zakonito sklopljena, smatra valjanom dok se ne dokaže suprotno.

4. Zapreka različitosti vjere. Različitost vjeroispovijesti ili kada kršteni katolik pokuša sklopiti ženidbu s nekrštenom osobom. Ženidba je sakrament i nije mu moguće pristupiti bez posjedovanja ostalih sakramenata od kojih je prvi i osnovni krštenje. U određenim slučajevima može se od mjerodavne vlasti dobiti oprost od te zapreke i sklopiti ženidbu.

5. Zapreka svetih redova. Osobe koje su primile sakrament svetog reda tj. đakoni, svećenici i biskupi ne mogu valjano sklopiti ženidbu.

6. Zapreka javnog doživotnog zavjeta čistoće u redovničkoj ustanovi. Osobe vezane javnim doživotnim zavjetom čistoće u redovničkoj ustanovi (u muškim i ženskim redovničkim zajednicama), tj. redovnici i redovnice koji su odlučili posvetiti svoj život služanju Bogu na mogu sklopiti valjanu ženidbu.

7. Zapreka otmice ženske osobe otete u svrhu sklapanja ženidbe. Bilo kakav oblik prisile ili ograničavanja slobodne volje koči sklapanje ženidbe. Ona mora biti obostrano željena i učinjena slobodno. Nije dozvoljeno otimanje i prisila na brak, koji se pod takvim okolnostima ne može sklopiti. Ova zapreka prestaje ako se žena razdvoji od otmičara, i smjesti na sigurno i slobodno mjesto, pa ona sama slobodno izabere udaju s kim hoće.

8. Zapreka zločina. Brakoubojstvo, odnosno ubojstvo ili sudjelovanje u ubojstvu vlastitog supružnika ili supružnika osobe s kojom se želi sklopiti ženidba čini tu ženidbu nevaljanom. Direktnim ili indirektnim ugrožavanjem života druge osobe krše se temeljna ljudska prava, pa time neposredno i pravo na sklapanje ženidbe.

9. Krvno srodstvo. Krvno srodstvo je odnos koji nastaje među osobama na temelju naravnog rađanja jedne od druge ili obiju od zajedničke treće osobe. Krvne veze u bilo kojem stupnju prave linije ili u drugomu stupnju pobočne linije neprihvatljive su za brak iz više razloga. Prvenstveno zbog mogućnosti deformacija genoma koji mogu dovesti do mentalnih i tjelesnih poteškoća u razvoju potomaka.

10. Zapreka tazbine. Tazbina je takav odnos koji nastaje između muža i krvnih srodnika žene, a također između žene i krvnih srodnika muža. To je zapreka koja nastaje na temelju valjane ženidbe.

Zakonik kaže, da tazbina u ravnoj lozi u svakom stupnju čini ženidbu nevaljanom (usp. kan. 1092)

11. Zapreka javne ćudorednosti. To je zapreka koja nastaje iz nevaljane ženidbe, nakon uspostavljenog zajedničkog života, kao i iz razglašenog i javnog suložništva, ako je njihovo srodstvo u prvomu stupnju prave linije.

12. Zapreka zakonskog srodstva. Ne mogu međusobno valjano sklopiti ženidbu oni koji su vezani zakonskim srodstvom, nastalim iz posvojenja, u pravoj liniji ili u drugomu stupnju pobočne linije.¹²

Svi su ovi razlozi valjani za nemogućnost sklapanja ženidbe i ne smiju se zanemariti. Važno je ispitati obje strane kako naknadno ne bi došlo do utvrđivanja nekih nezakonitosti. Crkvena su pravila jasno definirana i kao takva ne dopuštaju nikakve manipulacije. Navedene zapreke svjedoče o ozbiljnosti sakramenta i time o njegovoj velikoj vrijednosti. Stupanje u brak predstavlja određenu prekretnicu u životu svakoga tko se za to odluči, zato Crkva želi upoznati mladence s obvezama i dužnostima koje iz njega proizlaze. Ove zapreke služe upravo kako bi se omogućilo sklapanje sakramenta ženidbe samo onima koji zadovoljavaju potrebne uvjete.

2.2. Sadržaj i valjanost ženidbene privole

Ženidbena ili bračna privola je izražavanje spremnosti žene i muškarca da se zauvijek daruju jedno drugome kako bi živjeli savez vjerne i plodne ljubavi. Privola je nužna i nenadomjestiva jer ona čini ženidbu. Da bi bila valjana njezin predmet treba biti prava ženidba, a izricanje privole mora biti svjesno i slobodno, neuvjetovano nasiljem ili prisilom (usp. KKC 344). Peto poglavlje odredbi o sakramentu ženidbe Zakonika kanonskog prava govori o ženidbenoj privoli. „Ženidbena privola čin je volje kojim muška osoba i ženska osoba neopozivim savezom sebe uzajamno predaju i primaju da uspostave ženidbu“ (kan. 1057.). Ovo su riječi koje budući

¹² Usp. Dvanaest zapreka za valjano sklapanje kršćanskog braka, *Bitno.net.*, (23.4.2018.) <https://www.bitno.net/obitelj/brak-i-partnerstvo/12-zapreka-za-valjano-sklapanje-krscanskog-braka/> (18.5.2022.)

supružnici jedno drugom izgovaraju: „*Ja, I., uzimam tebe, I., za svog/ju supruga/u i obećavam ti vjernost u dobru i zlu, u zdravlju i bolesti i da ću te ljubiti i poštovati u sve dane života svoga.*“¹³

„Ženidba po naravnom pravu postaje ženidbom kada pravno sposobne osobe očituju valjanu ženidbenu privolu.“¹⁴ Nužno je da ne postoji neka zapreka te da druga strana zna nakanu osobe s kojom ulazi u bračni savez. Da bi privola bila valjana mora se raditi o osobnoj privoli obje stranaka koja je izrečena slobodno bez prisile, bez isključenja bitnih elemenata i svojstava ženidbe. Ona mora biti istinita, što znači da riječi koje se očituju na vani moraju odgovarati nutarnjoj nakani, tj. činu volje. O tome govori kan. 1101.: “Pretpostavlja se da je unutrašnja voljna privola u skladu s riječima i znakovima upotrijebljenim u sklapanju ženidbe. Ali, ako jedna stranka ili obje pozitivnim činom volje isključi samu ženidbu ili neki bitni sastavni dio ili neko bitno svojstvo ženidbe, nevaljano sklapa ženidbu“ (kan. 1101) Sastavne obveze ženidbe ne smiju biti isključene ili ne poznavane. Za valjano izricanje privole nužna je dostatna uporaba razuma. Kanon 1095. navodi kako su nesposobni za sklapanje ženidbe oni koji nisu dovoljno sposobni služiti se razumom. “Nesposobni su za sklapanje ženidbe: 1. oni koji nisu dovoljno sposobni služiti se razumom; 2. oni koji boluju od teškog manjka prosuđivanja o bitnim ženidbenim pravima i dužnostima koje treba da se uzajamno predaju i primaju; 3. oni koji zbog razloga psihičke naravi ne mogu preuzeti bitne ženidbene obveze.“ (Kan 1095.) Razumijevanje je nužno da bi se ostvario voljan, odgovoran i slobodan ljudski čin. Važno je naglasiti kako se ovdje radi isključivo o trenutku izricanja privole. Nedostatak razuma može biti trajan ili privremen. Privremeni nedostatak nastaje zbog prolaznih uzročnih faktora. Npr. Osoba koja je u trenutku izricanja privole bila pod utjecajem alkohola nije sklopila valjanu ženidbu jer je njezinom činu izgovaranja nedostajala puna svijest pa tako i dostatna uporaba razuma. Ako je jedan partner bio u zabludi o osobi s kojom stupa u brak tada po Kanonu 1097 može zatražiti utvrđivanje ništavnosti ženidbe. Riječi kanona glase: „Zabluda u osobi čini ženidbu nevaljanom. § 2. Zabluda u osobini osobe, makar bila uzrok ugovora, ne čini ženidbu nevaljanom, osim ako se izravno i prvenstveno smjera na tu osobinu.“ (Kan. 1097)

¹³ Snježana Majdandžić Gladić, Ženidba: sakrament bračne ljubavi i zajedništva, *Vjera i djela*, (29.1.2019.) <https://www.vjerajdjela.com/zenidba-sakrament-bracne-ljubavi-i-zajednistva/> (15.3.2020.)

¹⁴ Usp: Matija Berljak, Kanonski oblik ženidbe. Povijesni razvoj - Zakonik kanonskoga prava/1983., *Glas Koncila*, Zagreb, 1999. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=49574, (28.8.2020.)

Dakle zbog zablude u osobi a ne u nepoznavanju osobine osobe, ženidba se može smatrati nevaljanom.

3. ŽENIDBA

3.1. Ženidba kao odluka

Sklapanjem sakramenta ženidbe muškarac i žene ulaze u bračnu zajednicu slobodnom voljom i vlastitim opredjeljenjem. Ženidba kao temelj i početak kršćanske obitelji nosi svoje zadaće i odgovornosti. U današnjem svijetu u kojem se ženidba olako shvaća i koju se još lakše sklapa bitno je naglasiti nekoliko stvari. Ženidba je odluka, životni odabir, cjeloživotna obveza. To nije samo jedna usputna stanica u životu nego život sam. Ona nastaje iz slobode partnera, koji kažu „da“ jedno drugome. To „da“ je javno, ono nije samo osobno „da“ partnera već je objavljeno i priopćeno drugima. Ti drugi su tu kako bi pružili potporu i priznanje mladom bračnom paru. Na taj način mladenci daju obećanje ne samo jedno drugome već i zajednici u kojoj žive. Ženidba nije samo subjektivna stvarnost nego ona zadobiva objektivnu formu jer snaga sakramenta nadilazi dvoje sudionika i očituje se svijetu. Ovo očitovanje pruža ženidbi i određeni vid zaštite kojeg pruža Crkva. Institucionalna komponenta braka omogućuje očuvanje tog osobnog „da“ u braku jer mu daje red i formu.¹⁵

Zbog iskrivljenog shvaćanja braka mnogi u njega ulaze nesmotreno. „S nepovjerenjem se posebno gleda na kršćansko shvaćanje braka, po kome je brak jedna i nerazrješiva životna zajednica. Trajna sveza stvara, kako mnogi misle nerješive probleme. Zato se mnogi brakovi ne sklapaju više s nakanom vezivanja do kraja života“.¹⁶ No to ne treba čuditi. Ljudi su promjenjive naravi i ono što žele sada možda neće željeti u budućnosti. Pored toliko različitosti koje život

¹⁵ Usp. Karl Lehmann, *Brak kao životna odluka*, Odgovor vjere, Kaštel Novi, 1980., str.7,8

¹⁶ Karl Lehmann, *Brak kao životna odluka*, Odgovor vjere, Kaštel Novi, 1980., str.3

pruža, pitanje je hoće li htjeti uvijek isto. Zbog toga je kod donošenja odluke o sklapanju ženidbe izrazito bitna jasna volja i čvrsta odluka. Odluka ljubiti odabranog, samo njega i uvijek njega, čak i kad on možda nije na visini zadatka. Ženidba je životna odluka koja ima dalekosežne posljedice. O toj odluci prije svega ovisi u kakvom će se smjeru odvijati život zaručnika. Ljubav je ona koja pokreće tu odluku. Dvije osobe žele biti zajedno i rasti u ljubavi. Ljubav ih pokreće, ali razina i intenzitet ljubavi nije uvijek isti. Ona je kao sila, promjenjiva u svojim kretanjima i pomalo nestabilna. Čak i kad se čini da je ljubav splasnula to ne znači da je brak gotov. Valja se podsjetiti na obećanu riječ danu na vjenčanju, a to je: ja biram tebe sada i uvijek.

3.2. Ženidbena zajednica – povijesni pregled

Kada kažemo da je ženidba zajednica to nužno uključuje više osoba. Ta je zajednica otvorena prema daru životu, dakle djeci. Nisu više ja i ti, nego mi. Ne gleda se više samo na vlastitu dobrobit nego na dobrobit svih članova koji tvore tu zajednicu. Kako bi se održao dobar suživot među svima nužno je razmišljati i činiti u korist obitelji. Svaka zajednica ima svoje potrebe koje se moraju uvažavati kao i različitosti svih članova.

Pogled na ženidbu kao zajednicu mijenjao se tokom vremena. Tijekom XVIII. i XIX. stoljeća primarni smisao i funkcija ženidbe bili su razmnožavanje, preživljavanje i opstanak društva. Nužno je bilo okupiti se kako bi život bio lakši i sigurniji. Zajednica je bila strogo hijerarhijski podijeljena. Živjelo se u velikim zajednicama u kojima su roditelji imali glavnu riječ. Oni su odlučivali o udaji i ženidbi svojih potomaka. Svi su imali svoje zadatke i obveze, a pojedinačne želje morale su se uklopiti u opće interese obitelji. Živjelo se od rada i poslušnosti. Industrijalizacijom društva dolazi do pojave novih oblika obitelji. Velika zajednička kućanstva polako su zamijenile manje obitelji. Promjene koje su zahvatile društvo odrazile su se i na dotadašnje zajednice. Mjesto stanovanja prilagođava se radnom mjestu, žene ulaze u radni odnos. Obitelj se mijenja. Pored institucionalnog braka pojavljuje se i savez-brak. Takva slika braka uključuje veću samostalnost i individualnost u zajedničkom životu kao i poštivanje osobnih osjećaja. Sve većim naglašavanjem savezništva postupno se stvara plodno tlo za novi model braka:

partnerski brak. Njegove su težnje samostalnost svakog partnera, zajednička sreća i raznoliko uživanje života.¹⁷

Kršćanska je ženidba ona zajednica koju sastavlja Bog. Bog očituje svoje djelovanje u ljubavnoj pripadnosti supružnika. On je taj koji daje braku plodnost i trajnost, zato ga se u brojnim religijama smatra čuvarom braka. Bog je suputnik na bračnom putovanju. Njegova zaštita i blagoslov pružaju sigurnost partnerima u bračnoj luci. Kako bi se vjerna ljubav očuvala nužna je Božja pomoć i naklonost.¹⁸

3.3. Kriza ženidbe zbog ovisnosti

Govoreći o krizi ženidbe u današnjem društvu uočljivo je kako se taj problem nije nastao preko noći već se generacijama i generacijama generirao i stasao u ono što danas nazivamo krizom ženidbe. No o kakvoj se krizi uopće radi? „Dosad su bile uloge muža i žene u društvu jasno i precizno definirane. I ako su se partneri mogli poistovjetiti sa sebi određenim ulogama, bio je to najjednostavniji put zajedničke ljubavi“.¹⁹ S vremenom su se tradicionalna viđenja muško ženskih uloga u braku promijenila. Klasične podjele u kojima se ženu vidjelo kao domaćicu, majku, onu koja se brine za kućanstvo, a muškarca kao onoga koji privređuje za obitelj i radi „muške“ poslove skoro pa su potpuno iščezle. „U našoj kulturi i u našem nestabilnom vremenu klasične uloge bračnih drugova pretrpjele su promjene tako velikih razmjera da se jedva još može govoriti o zajedničkom prihvatljivom modelu braka“.²⁰

Kada se na ovakvo bračno stanje zakače i problemi ovisnosti supružnika brak biva ugrožen. Ovisnosti svake vrste razaraju brak i teško je živjeti s njima. Glavnina problema leži upravo u nužnosti da se potrebe ovisnika zadovolje. Imenovala bih to kao nužno zadovoljenje sebičnosti. Ono što je u početku bio oblik rasonode ili usputni užitek pretvorilo se u obvezu

¹⁷ Usp. Petar Čalić, *Brak u procjepu*, Glas Koncila, Zagreb, 1995., str. 22,23

¹⁸ Usp. Karl Lehmann, *Brak kao životna odluka*, Odgovor vjere, Kaštel Novi, 1980., str.9

¹⁹ Petar Čalić, *Brak u procjepu*, Glas Koncila, Zagreb, 1995., str. 14

²⁰ Petar Čalić, *Brak u procjepu*, Glas Koncila, Zagreb, 1995., str. 14

„hranjenja čudovišta“. Ovisnost nije nikome donijela dobro, a ponajmanje obitelji. Ovisnost se u braku može reflektirati kroz agresiju, nasilje, zanemarivanje, uznemiravanje i ostale oblike nepodobnog i destruktivnog ponašanja. Žene često bivaju žrtve psihičkog, fizičkog, verbalnog i seksualnog nasilja od strane alkoholiziranih muškaraca. Problem je upravo u tome što „gotovo nijedna bolest ne može tako temeljito promijeniti život oboljeloga kao što to može učiniti ovisnost o alkoholu. Ona zahvaća čovjeka u njegovoj sveukupnosti. Ne postoji nijedno područje čovjekova života koje ostaje nedirnuto od nje“.²¹ Pravo je pitanje kako se nositi s tim. Kako nastaviti bračno putovanje s osobom koja više nije ona s kojom smo sklopili brak? Jeli uopće moguće nastaviti dalje? Koji su izazovi s kojima će se brak nužno susresti? O svemu tome progovoriti ćemo više u nastavku ovoga rada.

²¹ Reinhold Abfalg, *Ovisnost o alkoholu i njezino svladavanje*, UPT, Đakovo, 1997., str.59.

4. OVISNOST O ALKOHOLU I ŽENIDBA

4.1. Ovisnosti općenito

Za početak važno je naglasiti kako su „ovisnosti psihička i fizička stanja nastala kontinuiranim djelovanjem opojnih sredstava na organizam“.²² Sredstva ovisnosti imaju utjecaj na živčani sustav čime uzrokuju stalnu želju za unošenjem određenih supstancija. Sredstva koja izazivaju ovisnost su brojna, iako se donedavno upotrebljavao relativno manji broj narkotika koji su uglavnom bili biljnog podrijetla. Utjecaj na tijelo je različit npr. smirenje, ugodno raspoloženje, postizanje zadovoljstva, osjećaja snage, euforije... Posljednjih pedeset godina pored klasičnih sredstava porasla je uporaba i rasprostranjenost sintetičkih pripravaka. Brojne su skupine ovisnosti stoga navedimo nekoliko primjera: ovisnost o hrani, narkoticima kao npr. kofein, duhan, droge, ili pak ovisnosti o kocki, seksu, radu, internetu, televiziji, igricama... Ovisnosti se pojavljuju u svim slojevima društva među gotovo svim generacijama u manjoj ili većoj mjeri. Za njihovo svladavanje potrebno je medicinsko liječenje uz psihičku potporu.²³ Zbog svoje problematičnosti one ne uključuju samo ovisnika već i puno širu populaciju, odnosno društvo u kojem on živi. Ovisnik nije izolirana osoba ni izoliran slučaj iako postoje iznimke, on je uglavnom dio zajednice s kojom živi tako da je u stalnoj interakciji s ostalima. Njegovo ponašanje utječe na okolinu kao što i okolina utječe na njega. Nepravедno bi ga bilo nazvati teretom društva iako se uglavnom radi o osobama o kojima se treba skrbiti zbog njihove nemogućnosti da skrbe o sebi. U duhu Božje Riječi ovisnike treba prihvatiti i pomoći im, ako je moguće. „Ljubi bližnjega svoga kao sebe samoga“ (Mt 22,39). Evanđelje nas poziva na pomoć onome koji griješi bratskom opomenom (usp. Mt 18, 15-20). Ne smijemo ih osuđivati i obezvrjeđivati. Ovisnost je križ kojeg nosi ne samo ovisnik, već i cijela njegova obitelj. Zato je svaka pomoć dobrodošla. Posebnu pažnju treba pružiti djeci koja odrastaju u obiteljima koje su dotaknute problemom ovisnosti. Tu se trebaju uključiti škole, pedagozi, nastavnici te ostali stručni kadar koji može pripomoći.

4.2. Alkoholizam

²²Ovisnosti, Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=45978> (30.8.2020.)

²³ Usp. Vladimir Hudolin, *Alkoholizam i druge ovisnosti*, Medicinska naklada, Zagreb, 1973., str. 199.-200.

Alkoholizam je bolest do koje dolazi uslijed dugotrajnog, prekomjernog i redovitog konzumiranja alkohola što izaziva ovisnosti o alkoholu, oštećenja zdravlja te ekonomske i socijalne neprilike. On je i društvena bolest jer je osim alkoholičara pogođena i cijela zajednica u kojoj on živi.²⁴ Ovisnost o alkoholu je najčešća bolest ovisnosti s teškim zdravstvenim, obiteljskim, radnim i socijalnim posljedicama.²⁵ Ovisnost o konzumaciji alkohola je kronična bolest čiji utjecaj na pojedinca i okolinu može biti razoran, budući da mijenjaju način ponašanja ovisnika na štetu drugih. Zahvaća sve ljude bez obzira na dob, spol, obrazovanje ili socijalni status. Ipak, češća je kod muškaraca. Osobe ovisne o alkoholu pokazuju visoki udio kombiniranih psihičkih poremećaja. Alkohol se najčešće zlorabi kao sredstvo za otklanjanje napetosti, neraspoloženja i nesаницe u što može dovesti do zlouporabe i ovisnosti o alkoholu.²⁶

Kako bi se detektirala alkoholna bolest, od presudne je važnosti odnos čovjeka naspram alkohola. Onaj tko je ovisan više ne može kontrolirati svojim razumom i voljom samu konzumaciju alkohola. Iako ovisnik zna da mu alkohol ne čini dobro on ga i dalje mora piti. Ovisnik osjeća takozvanu unutarnju prisilu. Alkoholičar nikad nije trijezan. Njemu je uvijek potrebna određena količina alkohola u krvi. On osjeća apstinencijske simptome ako ne pije. Osoba pogođena ovim problemom ovisnosti ne drži svoj život pod kontrolom zbog čega ju se ne doživljava ozbiljno u društvu. Takva osoba ne može kontrolirano konzumirati alkohol. Takvim ponašanjem nailazi na neodobravanje okoline, te se postepeno distancira i udaljuje od ostalih ljudi. Takva osamljenost još nepogodnije djeluje na problem te ga još više produbljuje. Time su praćeni osjećaj krivnje i nedostatak samopouzdanja. Većina će ovisnika o alkoholu prigodno pokušati prestati konzumirati alkohol i ulažu ogromne napore kako bi si pomogli, no to je izrazito teško. Uspjeh je često kratkotrajan te završava nakon dužeg ili kraćeg vremena apstinencije. Okolina pokušava uspostaviti vanjske granice i kontrolu kako bi se slomila ta unutarnja prisila koju ovisnik o alkoholu ima. Uz to se od liječničke strane preporučuju i lijekovi kako bi se svladala ovisnost.²⁷

²⁴ Vladimir Hudolin, *Istina o alkoholu i alkoholizmu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1983., str 55.

²⁵Nada Blagojević Damašek, Ovisnost o alkoholu i depresija, *Zdravo budi*,(7.1.2019.) <https://www.zdravobudi.hr/clanak/1533/ovisnost-o-alkoholu-i-depresija> (30.8.2020.)

²⁶ Faris Swindeh, Alkoholizam, *Zdravo budi*, (23.12.2015.) <https://www.zdravobudi.hr/clanak/737/alkoholizam>, (15.3.2020.)

²⁷ Reinhold Abfalg, *Ovisnost o alkoholu i njezino svladavanje*, UPT, Đakovo, 1997. str. 62-63

4.3. Ovisnost o alkoholu i ženidbena privola

Trenutak izricanja ženidbene privole, odnosno sklapanje vječnog saveza trebao bi biti izveden u potpunoj razumskoj svijesti. Osoba koja ima problema sa ovisnošću može stupiti u ženidbu, ali ukoliko je u trenutku sklapanja ženidbe bila pod utjecajem opojnih sredstava (npr. alkohol) tada ženidba ne može biti valjana budući da nije sklopljena pri punoj svijesti uz dostatnu uporabu razuma. Ovo vrijedi i za osobe koje nemaju problema s ovisnostima. Osoba može tijekom godina braka postati ovisnik, ali to ne utječe na valjanost sklapanja sakramenta. Ključan je trenutak izricanja privole kako bi se moglo ustanoviti jeli sakrament valjano sklopljen. Važno je da je druga strana upoznata s bolešću budućeg bračnog druga, ta informacija joj ne smije biti zatajena jer može utjecati na valjanost ženidbe.

4.4. Ženidba i alkoholizam

Obitelj je složena i povezana cjelina, ona je sustav koji se sastoji od više podsustava, a kao cjelina dio je okoline u kojoj živi. Kao zajednica ženidba utječe na razvoj svakog svog člana pojedinačno, ali i svaki član obitelji svojim rođenjem, smrću, osobnim promjenama tijekom odrastanja te socijalnim odnosima izvan svoje obitelji utječe na njezinu strukturu i funkcioniranje. Promjene, bile one pozitivne ili negativne, u bilo kojem dijelu sustava utječu na svakog člana obitelji te na obitelj u cijelosti.²⁸ „Istraživanja su pokazala da svaka deveta obitelj u Hrvatskoj ima jednog alkoholičara“.²⁹ Ovisnost je veliki teret za brak. Osim što materijalno oštećuje obitelj život s ovisnikom u najmanju je ruku stresan. Zavisno o vrsti ovisnosti problemi su manje ili više izražajni. Napomenuli smo kako je između ostalog svrha ženidbe dobro djece. Djeca izložena nasilju koje može izazvati rastrojen roditelj pod utjecajem alkohola, nikako nisu u povoljnom položaju. „Ako je supružnik nasilan, ovisan o drogama ili alkoholu, loš prema djeci ili na neki

²⁸ Usp. Tea Tutić, Kvaliteta članova obitelji ovisnika o alkoholu, *života Medicinski fakultet Osijek*, (2016.) <https://zir.nsk.hr/islandora/object/mefos:156/preview>, (15.3.2020.)

²⁹Ljubica Uvodić Vranić, Kako se nositi? Alkoholizam ne razara samo ovisnika već cijelu obitelj, *Adiva*, (25.9.2018.) <https://www.adiva.hr/lifestyle/psiha-i-emocije/kako-se-nositi-alkoholizam-ne-razara-samo-ovisnika-vec-cijelu-obitelj/> (15.8.2020.)

drugi način opasan za zajednički suživot, odseljavanje od njega je najbolje rješenje“.³⁰ Budući da je alkoholičaru primarni cilj osigurati sredstva za daljnju konzumaciju opijata, bez kojih ne može, nije ni čudo što su materijalna sredstva potrebna za normalan život obitelji nedostatna. Alkoholizam je čest uzrok raspada brakova jer ima razaračku snagu koja ugrožava dobro supružnika, dobro djece i opće dobro. Svi stupovi i svrhe ženidbe su poljuljani neuravnoteženim ponašanjem alkoholičara. Obitelj u kojoj su oba roditelja ovisnici nerijetko dovode život djece u opasnost, što daje puno posla socijalnim radnicima. O ovom problemu Zakonik crkvenog prava itekako ima što reći. Kan.1153. glasi: „Ako jedan od ženidbenih drugova dovodi u veliku duševnu ili tjelesnu pogibelj drugog ženidbenog druga ili djecu ili drukčije čini preteškim zajednički život, pruža drugom ženidbenom drugu zakoniti razlog da se rastavi prema odluci mjesnog ordinarija i, ako prijeti pogibelj zbog odgode, prema vlastitoj odluci“.

Osoba koja je upala u stanje teške ovisnosti o alkoholu nije u stanju brinuti se za sebe kao ni za obitelj, i zbog toga nažalost nisu rijetki primjeri u kojima su djeca oduzeta iz ovisničkih obitelji i smještena u domove kako bi bila zaštićena. Pogrešno bi bilo misliti kako je trajna, dugogodišnja ovisnost partnera križ kojeg druga strana treba nositi. Ako su u takvom odnosu ugroženi dostojanstvo i sigurnost, i ako se osoba stalno mora pokoravati i smirivati agresivnog partnera, tada se to protivi svim temeljima i svrhama ženidbe. Drugim riječima „ako se brak temelji na ičemu drugom osim na izvornom Božjem planu, sasvim će se sigurno prometnuti u razočaranje, sasvim će sigurno donijeti slomljeno srce, a ne sreću“.³¹ Naravno da je težnja i naglasak uvijek na očuvanju braka, čak i kada se to čini nemogućim. Bez obzira na činjenicu radi li se o muškarcu ili ženi koji imaju problem s alkoholom i dalje vrijedi pravilo da je nerealno očekivati će se situacija preko noći popraviti. Ljudi su skloni ostati u nesretnim brakovima u nadi da će upravo oni uspjeti promijeniti drugu osobu, što je često nemoguće. Ovdje bih se mogla nadovezati na riječi iz božićne poslanice oca nadbiskupa Frane Franića kada kaže: „Kršćanin ne može biti svakome zakrpa“.³² Dostojanstvo djeteta Božjeg koje svaka osoba posjeduje ne smije biti gaženo od strane druge osobe koja ima problem. Potrebno je zatražiti pomoć kako bi se situacija poboljšala.

³⁰ Mary Beth Bonacci , *Prava ljubav*, Verbum, Split, 2009., str. 117

³¹ Christopher West, *Teologija tijela za početnike: Osnovni uvod u „seksualnu revoluciju“ Ivana Pavla II.*, Verbum, Split, 2010., str. 115.

³² Frane Franić, *Bit ćete mi svjedoci*, Crkva u svijetu, Split, 1996., str. 261.

Posljedice ovisnosti o alkoholu na brak mogu biti jako teške. Od trauma koje proživljavaju članovu uže i šire obitelji, do raspada financijske stabilnosti kućanstva. Posljedice su duboke i dalekosežne. To se najviše reflektira na supružnicima i na djeci. Nerijetko će majka pokušati „spasiti stvar“ stalnim ustupcima, pokušajima da se pronađe rješenje, žrtvovanjem svog zdravlja i živaca. Alkoholizam može dovesti do potpunog raspada obitelji. Djeca su često prepuštena sama sebi i boje se govoriti o problemu. Bivaju potištena, izolirana i preplašena. Dijete može nastaviti putem roditelja i ponavljati iste toksične oblike ponašanja.

5. OBITELJ

5.1. Obitelj kao temelj društva

Obitelj je, kao što je već naglašavano, osnovna društvena skupina utemeljena na ženidbi. Nuklearna se obitelj sastoji od roditelja i djece, i tu zajednicu nazivamo užom obitelji. Proširena obitelj uključuje nuklearnu obitelj zajedno s drugim bližim srođnicima. Ovakav model bio je zastupljeniji u tradicionalnijim sredinama. Uloga obitelji u društvu mijenjala se kroz povijest. U seoskim sredinama obitelj je bila proizvođač hrane i materijalnih dobara. Njihova je povezanost među članovima više ekonomske prirode. Urbanizacijom i industrijalizacijom promijenio se društveni poredak, a poimanje obitelji se sve više približavalo njezinom aspektu zajednice shvaćene kao više neovisnih nuklearnih obitelji. Odvajanju obitelji od širih srodnih veza doprinijela je geografska i društvena mobilnost. Članovi obitelji više nisu u ulozi proizvođača već potrošača. Naglasak povezanosti među njima je sve više na emocionalnim vezama, a manje na ekonomskim.

Modernizacijom se pojavljuju i novi oblici obitelji kao što su nevjenčane zajednice, istospolne zajednice, samačka kućanstva, obitelji s jednim roditeljem itd.³³ „Iako se uloga obitelji u mnogome promijenila, obitelj je još uvijek primarna društvena zajednica koja ima vitalnu važnost za svakog čovjeka, temelj je njegova ostvarivanja i uključivanja u širu društvenu zajednicu te vrši ulogu povijesnog, vjerskog, kulturnog i generacijskog transfera“.³⁴ S druge strane, obitelj kao svetište života mjesto je susreta s Bogom. Da bi to uistinu bila potrebno je svakodnevno biti u odnosu s Bogom. Muž i žena u obitelji ostvaruju svoj poziv na svetost. U ljubavi su pozvani stvarati život. Zbog toga je život koji u njoj nastaje svet jer od samog početka uključuje Božje stvaralačko djelovanje.³⁵

³³ Obitelj. *Hrvatska enciklopedija*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44557> (6.4.2022.)

³⁴ Dragan Nimac, (Ne)mogućnosti tradicijske obitelji u suvremenom društvu, *UDK*, (15.9.2009.) <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/zivot/article/view/16213> (6.4.2022.)

³⁵ Danijela de Micheli Vitturi, *Obitelj – škola ljubavi i života*, Verbum, Split, 2017., str 122

„Iz Božjeg zajedništva proizlazi narav muškarca i žene u koju Bog upisuje poziv, sposobnost i odgovornost ljubavi i zajedništva, jer čovjek je pozvan na ljubav“.³⁶

5.2. Odgoj u obitelji

Odgoj u obitelji značajan je proces u životu svakog djeteta i ima vrlo važnu ulogu u obitelji u odnosu između roditelja i djece. Velikim dijelom uz genetsku predisponiranost, upravo o odgoju ovisi kakvo će dijete biti u budućnosti. „Obiteljski odgoj je prvi odgoj u životu djeteta. On je temelj svakog drugog odgojnog utjecaja. U tome svaka obitelj ima neprocjenjivu ulogu, obvezu i odgovornost“.³⁷

Odgoj počinje samim začecem i traje kroz cijeli život. To je neprekinut proces odrastanja, učenja i sazrijevanja. Obitelj je mjesto u kojem se djeca prvi puta susreću s odgojem. Već od rane dobi dijete nailazi na ograničenja i pravila ponašanja kako bi se uklopilo u život s drugima. Pravilnim odgojem djeca usvajaju pravila ponašanja, stječu znanje, vrednote, kulturu i tradiciju od roditelja i okoline. Ono što su naučili kasnije nose u život i prenose na vlastite potomke. Skladni obiteljski odnosi najznačajniji su uvjet obiteljskog odgoja, a oni se ostvaruju u onoj obiteljskoj zajednici koja se temelji na odnosu ravnopravnih osoba u kojoj roditelji vode, a djeca se odgajaju.³⁸

Tri su važna procesa odgoja: proces usvajanja znanja, umijeća i navika, proces izgrađivanja i oblikovanja karaktera i osobnosti, te proces razvijanja tjelesnih i intelektualnih snaga i sposobnosti. Roditelji su najčešće glavni i odgovorni za realiziranje tih procesa kroz postavljanje određenih granica, norma i pravila.³⁹ . Djeca od najranije dobi stječu znanja, stoga je potrebno usmjeravati ih ka prihvatljivim oblicima ponašanja, tako da dijete upozna svoje granice. S druge strane, djeci je za kvalitetan razvoj potrebna sloboda, otvorena komunikacija i razumijevanje. Ako se djeca u zajednici osjećaju sigurno i voljeno, ona mogu rasti i napredovati.

³⁶ Alojzije Čondić, *Obitelji, gdje si?*, Crkva u svijetu, Split, 2018. str. 52

³⁷ Marko Stevanović, *Obiteljska pedagogija*, Tonimir, Varaždinske toplice, 2000. ,str. 373

³⁸ Usp. Mijo Rečić, *Odgoj u obitelji*, Tempo, Đakovo, 1996., str. 165

³⁹ Usp. Ante Vukasović, *Pedagogija*, Hrvatski katolički zbor „Mi“, Zagreb, 2001, str. 56

Također, važno je da se oba roditelja osjećaju dovoljno kompetentnima da bi mogli zajednički djelovati. Pravila se trebaju ponavljati i tako prerasti u navike. Djetetu treba i primjer pravilnog ponašanja koje će vidjeti kao uzor kojeg treba slijediti. Potrebno je da su roditelji educirani i informirani kako odgajati djecu. To je velika i odgovorna zadaća svakog roditelja. Osim roditelja, u odgoju sudjeluju i ostale društvene institucije. „U odgoju djece važna je obitelj no nužna je i neizostavna pomoć šire zajednice, crkve, vrtića, škole i svakog pojedinca, koji, ako i nema djece može svojim pozitivnim stavom prema životu biti značajna potpora roditeljima“.⁴⁰

5.3. Roditeljstvo osoba ovisnih o alkoholu

Alkoholizam u obitelji jedan je od najčešćih izvora obiteljskih problema. Djeca ovisnika o alkoholu svakodnevno su izložena svađama i sukobima roditelja. Ovisnost o alkoholu uglavnom se čuva kao velika tajna u obitelji. Na neki način upravo alkoholizam kao takav čini da obitelj ima poveznicu koja ih drži na okupu. Ono što je tipično jest da ovisnik o alkoholu zajedno s partnerom i ostalim članovima obitelji poriče postojanje ovisnosti u obitelji. Tako izvana zajedno pokušavaju formirati fasadu „fine“ obitelji i takvima se prikazati u društvu i unutar svoja četiri zida. No ne samo da se ovisnici o alkoholu ne mogu pobrinuti za svoju obitelj, već nisu u stanju brinuti se ni za sebe, te vlastitu odgovornost prebacuju na ostale članove obitelji. Oni su zapravo djeca za koju se drugi moraju brinuti. Pitanje koje se ovdje nameće jest kako je djeci u takovom okruženju. Život u disfunkcionalnoj obitelji s rastresenim i trajno alkoholiziranim roditeljem ili roditeljima nije dobar za djecu. Ona su svakodnevno suočena sa svađama, nasiljem, ispadima i počinju misliti da je to normalno. Sve se to odražava i na njihovo odrastanje, školovanje i budućnost. Dijete koje odrasta u takvoj obitelji formira loše navike: uči negirati svoje osjećaje, opažanja i potrebe te se osjeća krivim za roditeljske svađe. Takvo dijete prisiljeno je na neki način brinuti se za svog roditelja. Često prikrivanje vlastitih osjećaja dovodi dijete ovisnika o alkoholu u stanje prikrivanja svojih osjećaja te je stalno na oprezu u odnosu s drugom djecom i odraslima kako ne bi rekao kakvu krivu riječ i time razotkrio svoju obitelj. Zbog toga često izbjegava stvarati prijateljstva te postaje izolirano i usamljeno. Stalna briga i oprez u kojem dijete živi iscrpljuje ga te ono popušta u školi i često odustaje od izvannastavnih aktivnosti.

⁴⁰ Danijela de Micheli Vitturi, *Obitelj – škola ljubavi i života*, Verbum, Split, 2017. str. 124

Uglavnom je sva pažnja članova obitelji usmjerena na prikrivanje i negiranje problema zbog čega dijete ne dobiva odgovarajuću skrb u vidu pažnje, nježnosti, uvažavanja i ljubavi. Djeci nije lako razumjeti destruktivno ponašanje roditelja niti je roditeljima lako naći prave riječi kojima bi objasnili djetetu o čemu se radi. Ona često razumiju i više nego što mi mislimo i iako bi ih roditelji htjeli zaštititi i poštediti iskrenost je ipak najbolji način. Naravno djetetu treba jasno dati do znanja da ono nije krivo nizašto.⁴¹ Prvi korak u rješavanju ove situacije jest prihvatiti da postoji problem. To je početak odustajanja od obiteljske tajne. „Mogućnost da prestane piti javlja se tek kad ovisnik počne sve više patiti i trpjeti posljedice svog ponašanja“.⁴² Zaključno, ovisnik „jedino ako snosi posljedice ovisnosti, može razmisliti i priznati sebi istinu - da ima problem i da će prerano umrijeti ako ne promijeni svoj način života. Osobna patnja ovisnika neizostavan je uvjet promjene. Samo osobna patnja može ga natjerati da prepozna svoj problem i prihvati pomoć obitelji i stručnjaka“.⁴³

⁴¹ Usp. Jelena Medak, Alkoholizam u obitelji i djeca – kako ih zaštititi? *tesa psihološki centar*, <https://www.tesa.hr/alkoholizam-u-obicelji-i-djeca-kako-ih-zastititi/> (5.4.2022.)

⁴² N.A. Ančić, A. Strujić Vladanaović, T. Čubelić, *Obitelj-izvor života i radosti*, Crkva u svijetu, Split, 2020., str.171.

⁴³ N.A. Ančić, A. Strujić Vladanaović, T. Čubelić, *Obitelj-izvor života i radosti*, Crkva u svijetu, Split, 2020., str.171.

6. RJEŠENJA I MOGUĆNOSTI

6.1. Rastava braka

Rastava braka odnosno njegovo pravno prestajanje događa se zbog okolnosti koje su određene zakonom, a nepovoljno utječu na njega. U vrijeme Grka i Rimljana postojalo je jednostrano pravo muža da otjera ženu, čime se razvod događao jednostavno. Konstantin je brak proglasio neraskidivim, tako da su mogućnosti razrješenja postale ograničene. Uzroci za razvod braka su povrede bračnih dužnosti npr. preljub, kazneno djelo, napuštanje partnera, duševne bolesti, poremećeni bračni odnosi.⁴⁴ „Prema hrvatskom zakonodavstvu, razvod braka moguć je: zbog teške i trajne poremećenosti bračnih odnosa, na osnovi sporazuma bračnih drugova, te nakon što protekne godina dana od prestanka bračne zajednice“.⁴⁵ Ono što prethodi razvodu jest nerijetko kriza braka. Uzroci mogu biti konstitutivni kao što je nesposobnost podnošenja opterećenja, loše djetinjstvo zatim okolišni izvori kriza, stil modernog življenja, društveni vrijednosni sustav, migracije, patološka izgradnja braka i neriješeni pogledi na bračno-obiteljsku stvarnost.⁴⁶ Rastava braka jedna je od čestih pojava u suvremenom društvu. Iako se velik broj rastava događa zbog financijskih problema, nevjere ili neslaganja, jedan veliki dio otpada i na ovisnosti. Ovisnost ruši temelje braka i nerijetko dovodi do rastave. Osim supružnika ona uključuje i djecu koja su nerijetko u središtu zbivanja. Bilo da se radi o civilnom ili kršćanskom braku, alkoholizam supružnika jednako pogađa bračnu instituciju. Ako su članovi obitelji ugroženi zbog ponašanja alkoholičara, njihova se sigurnost mora zaštititi makar to uključivalo drastične mjere kao što je razvod. Udaljavanje od kritičnog partnera mora biti moguće radi zaštite ostatka obitelji. Istovremeno valja naglasiti da vi bilo nepravedno ne pružiti pomoć odnosno izlaz onima kojima ona potrebna.

Posljedice razvoda za djecu mogu biti teške. „Kod djece se povećava rizik od narušavanja fizičkog zdravlja, od ozljeda i preuranjene smrti, znatno češće se javljaju emocionalni problemi,

⁴⁴ Razvod braka, *Hrvatska enciklopedija*, leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=52065> (21.4. 2022.)

⁴⁵ Razvod braka, *Hrvatska enciklopedija*, leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=52065> (21.4. 2022.)

⁴⁶ Pero Aračić, *Trauma rastave i razvoda braka i obitelji*, Biblioteka nova evangelizacija, Osijek, 2016., str. 114.-117

učestalija je psihopatologija kod adolescentske populacije, povećana učestalost delikvencije, asocijalnog ponašanja, pojava depresije i suicidalnosti“.⁴⁷

6.2. Ništavnost ženidbe

Postoje one ženidbe koje su sklopljene u vjerskom obliku u katoličkoj Crkvi koje su, gledano izvana, posve valjano sklopljene, ali ipak nisu valjane, jer je u trenutku davanja ženidbene privole postojao neki od kanonskih razloga ništavnosti ženidbe koji ženidbu čini nevaljanom. Supružnici koji su sklopili nevaljanu ženidbu, mogu zatražiti proglašenje njezine ništavnosti. Ako je došlo do toga da je svećenik pred svjedocima, ne znajući, vjenčao par od kojih jedno ili oboje nisu zadovoljavali potrebne uvjete za ispunjenje sakramenta, tada je moguće na temelju toga zatražiti utvrđivanje ništavnosti ženidbe od crkvenog suda. Ako se u sudskom postupku utvrdi ništavnost ženidbe, kada presuda postane izvršna, stranke mogu sklopiti novu ženidbu prema važećim propisima Katoličke Crkve.⁴⁸

Proglašenje ništavnosti ženidbe mogu zadobiti samo oni parovi kod kojih se utvrdi da iz određenih razloga brak nikada nije bio sklopljen. Ako neko stupa pred oltar niječući u svojim nutarnjim stavovima temeljne obveze ženidbe tada Bog ne ujedinjuje taj par i ne povezuje njihove duše u jednu. Na duhovnoj i pravnoj razni taj se brak nikad nije ni dogodio. Ukoliko par zatraži od crkvenog suda utvrđivanje ništavnosti braka, tada sud razmatra događanja tijekom vjenčanja. Ispituju se bračni partneri i ljudi iz njihove okoline da bi se utvrdili njihovi stavovi o braku. Ako se utvrde uvjeti za proglašenje ništavnosti tada crkveni sud konstatira da se njihov brak nikada nije dogodio te su oni slobodni sklopiti ženidbu s drugom osobom.⁴⁹

Njihova se ženidba tretira kao nepostojeća, tj. ona koja se nikada nije ni dogodila. Ovaj proces je dugotrajan i iziskuje puno strpljenja. Započinje podnošenjem tužbenog zahtjeva crkvenom sudu u kojem tužitelj optužuju valjanost same ženidbe, čime se otvara parnica. Sudac

⁴⁷ N.A. Ančić, A. Strujić Vladanaović, T. Čubelić, *Obitelj-izvor života i radosti*, Crkva u svijetu, Split, 2020, str.135.

⁴⁸ Ilija Jakovljević, Reforma kanonskih postupaka za parnice proglašenje ništavnosti ženidbe, *Porečka i Pulska biskupija*, <https://www.biskupija-porecko-pulska.hr/crkveno-pravni-savjeti/1296-reforma-kanonskih-postupaka-za-parnice-proglasenje-nistavnosti-zenidbe-2.html>, (15.3.2020.)

⁴⁹ Mary, Beth Bonacci, *Prava ljubav*, Verbum, Split, 2009., str. 118-119.

crkvenog suda tada prihvaća ili odbacuje tužbu ovisno o tome jeli se ustanovilo da je ona utemeljena ili neutemeljena. O tome ovisi daljnji tijek zbivanja.⁵⁰ „Primajući dakle zahtjev stranke, crkveni sudac se zapravo upušta u procjenu o tako veličanstvenom – sakramentalnom djelu i u najčešćem slučaju donosi pozitivnu presudu: da je taj brak nevaljan“.⁵¹

6.3. Rastava od stola i postelje

Katekizam katoličke crkve definira rastavu od stola i postelje na sljedeći način: „Crkva dopušta tjelesnu rastavu supružnika kada njihov zajednički život iz različitih teških razloga postaje praktički nemoguć, premda i dalje želi njihovo pomirenje. No oni, dokle god živi drugi supružnik, nisu slobodni za sklapanje nove veze, osim ako je njihova ženidba ništavna te kao takva proglašena od crkvene vlasti“ (KKC 348.). Nisu svi nesretni brakovi imali korijene svojih problema u početku. Postoje slučajevi u kojima su se problemi (npr. ovisnosti) razvili kasnije, u braku, i oni čine zajednički život nemogućom misijom. Bez obzira što je ovisnost o alkoholu nastala u braku, to ne znači da je moguće dobiti crkveno proglašenje ništavnosti braka ukoliko je on valjano sklopljen. No zašto je tome tako? „Nerazrješivost je ukorijenjena u osobno i potpuno predanje supružnika i traži ju i dobro djece. Svoju istinitost nerazrješivost pronalazi u i Božjoj zamisli o ženidbi i obitelji. Bog hoće i daruje nerazrješivost kao plod, znak i zahtjev vjerne ljubavi koju Bog ima za čovjeka i koju Isus pokazuje prema Crkvi“.⁵² U slučajevima u kojima je zajednički život nemoguć Crkva dopušta rastavu od stola i postelje. To je dopušteni oblik tjelesne rastave u kojem iako ostaju vječno sakramentalno vezani, supružnici ne žive zajedno. To im ne omogućuje ponovno sklapanje crkvene ženidbe. Supružnici ostaju u braku iako su fizički odijeljeni. Ovim se zakonom štiti prije svega dostojanstvo osobe. Crkva smjera na njihovo pomirenje i nada se ponovnom zajedničkom životu u ljubavi i poštovanju. Ovdje bi se moglo postaviti pitanje zašto im Crkva jednostavno ne dopusti razvod kako bi mogli ponovo sklopiti brak s drugim partnerom? Odgovor na ovo pitanje pokušala je dati M. B. Bonacci u knjizi „Prava ljubav“ kada kaže: „Crkva ne izmišlja moć. Ona

⁵⁰ Usp. *Ništavnost ženidbe: procesne i supstativne teme*, zbornik radova II. Znanstvenog simpozija crkvenih pravnikâ s međunarodnim sudjelovanjem, Glas Koncila, Zagreb, 2009. str. 118

⁵¹ *Ništavnost ženidbe: procesne i supstativne teme*, zbornik radova II. Znanstvenog simpozija crkvenih pravnikâ s međunarodnim sudjelovanjem, Glas Koncila, Zagreb, 2009. str. 13

⁵² Pero Aračić, *Trauma rastave i razvoda braka i obitelji*, Biblioteka nova evangelizacija, Osijek, 2016, str. 126.

ima samo moć koju joj Bog daje. Dakle, nije Crkva ta koja govori: „Mi ne želimo dopustiti razvode“. Ona govori: „Mi *ne možemo*. Bog nam nije dao moć da rastavimo ono što je On sastavio.“ On nije *nikome* dao takvu vrstu moći, čak ni svojoj Crkvi“.⁵³ Rješenje koje Crkva predlaže u ovoj situaciji je prestanak zajedničkog života kako bi osobe bile u miru. Ova varijanta pruža supružnicima mogućnost ponovnog zajedničkog života ako se situacija promijeni i oni se za to odluče. Ostaje im na slobodu kada i hoće li se to dogoditi.

ZAKLJUČAK

⁵³ Mary, Beth Bonacci, *Prava ljubav*, Verbum, Split, 2009., str. 117.

Ženidba je sakrament Crkve ustanovljen od Boga. Kao takva ima jasno definirana svojstva, svrhe i temelje. Sklapa se izricanjem valjane ženidbene privole, poštujući za to propisane odredbe. Ovisnost o alkoholu sama po sebi nema direktni utjecaj na valjanost sklapanja ženidbe, ali ima velik utjecaj na zajednički život u braku. Ako je osoba u trenutku sklapanja ženidbe bila pod utjecajem alkohola ili drugih opijata, koji su poremetili psihofizičko stanje osobe, tj. njezinu sposobnost razumskog zaključivanja, spoznavanja i donošenja odluka, tada je bitno narušen kan. 1095. koji navodi kako su nesposobni za ženidbu oni koji nisu dovoljno sposobni služiti se razumom. Ta nesposobnost može biti trajna ili privremena, a u spomenutom slučaju ona je privremena zbog kratkotrajnog djelovanja opojnih sredstava na mozak npr. u slučaju pijanstva. Osobe koje imaju problema sa ovisnošću mogu sklopiti valjanu ženidbu, ključno je da sakramentu pristupa s usklađenom voljom i razumom, da unutarnje stanje odgovara izvanjskom činu, kao i da takvo stanje ne izaziva posljedice predviđene kan. 1095, 2° i 3°. Dakle, ne smiju biti pod utjecajem opojnih sredstava jer to ugrožava valjano sklapanje sakramenta, ali to stanje ne smije utjecati na preuzimanje ženidbenih prava i obveza. Ako je ženidba nevaljano sklopljena može se od crkvenog suda zatražiti proglašenje njezine ništavnosti. Ako se ovisnost o alkoholu pojavila u kasnije braku ona ima utjecaj na kvalitetu obiteljskog života ali kao takva ne čini ženidbu nevaljanom. Kako bi se zaštitio život supružnika i djece Crkva dopušta rastavu od stola i postelje, ali sakramentalno supružnici su i dalje vezani pred Bogom i nisu slobodni imati druge partnere.

POPIS LITERATURE

- Abfalg, Reinhold. *Ovisnost o alkoholu i njezino svladavanje*. UPT. Đakovo. 1997.
- Aračić Pero. *Trauma rastave i razvoda braka i obitelji*. Biblioteka nova evangelizacija. Osijek. 2016.
- Beth Bonacci, Mary. *Prava ljubav*. Verbum. Split. 2009.
- Čalić, Petar. *Brak u procjepu*. Glas Koncila. Zagreb. 1995.
- Čondić Alojzije. *Obitelji, gdje si?*. Crkva u svijetu. Split. 2018.
- Franić, Frane. *Bit ćete mi svjedoci*. Crkva u svijetu. Split. 1996.
- Hudolin, Vladimir. *Alkoholizam i druge ovisnosti*. Medicinska naklada. Zagreb. 1973.
- Hudolin, Vladimir. *Istina o alkoholu i alkoholizmu*. Kršćanska sadašnjost. Zagreb. 1983.
- Katekizam katoličke crkve*. Komentarij. (21.7.2006.). Split. Verbum. 2006.
- Laun, Andreas. *Ljubav I partnerstvo*. Verbum. Split. 2016.
- Lehmann, Karl. *Brak kao životna odluka*. Odgovor vjere. Kaštel Novi. 1980.
- N.A. Ančić, A. S. Vladanović, T. Čubelić. *Obitelj-izvor života i radosti*. Crkva u svijetu. Split. 2020.
- Ništaavnost ženidbe: procesne i supstativne teme, zbornik radova II. Znanstvenog simpozija crkvenih pravnika s međunarodnim sudjelovanjem*. Glas Koncila. Zagreb. 2009.
- PAPA FRANJO. *Evangelii Gaudium. Radost evanđelja. Apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu*. (24. 11.2013.). Zagreb. Kršćanska sadašnjost. 2015. br. 3
- Popović, Anto. *Torah-Pentateuh-Petoknjižje*. Kršćanska sadašnjost. Zagreb. 2012.
- Riccardi, Andrea. *Ivan Pavao II. Biografija*. Verbum. Split. 2011.
- Rečić, Mijo. *Odgovori u obitelji*. Tempo. Đakovo, 1996.
- Stevanović, Marko. *Obiteljska pedagogija*. Tonimir. Varaždinske toplice. 2000.
- Vitturi, Danijela de Micheli. *Obitelj – škola ljubavi i života*. Verbum. Split. 2017.
- Vukasović, Ante. *Pedagogija*. Hrvatski katolički zbor. „Mi“. Zagreb. 2001.
- West, Christopher. *Teologija tijela za početnike: Osnovni uvod u „seksualnu revoluciju“ Ivana Pavla II.*. Verbum. Split. 2010.
- Zakonik kanonskog prava (Codex iuris canonici) (25.I.1983.)*. Zagreb. Glas Koncila. 1996.
- Web stranice:

Berljak, Matija. Kanonski oblik ženidbe. Povijesni razvoj - Zakonik kanonskoga prava/1983. GlasKoncila.Zagreb.1999. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=49574 (28.8.2020.)

Blagojević-Damašek, Nada. Ovisnost o alkoholu i depresija. Zdravo budi. (7.1.2019.) <https://www.zdravobudi.hr/clanak/1533/ovisnost-o-alkoholu-i-depresija> (30.8.2020.)

Clementin Dvorana. Nagovor Svetog Oca Franje sudu Rimske sinode prigodom otvaranja sudske godine 2015.. Hrvatsko kanonističko društvo. 2015. (3.2.2015.) <https://hrvatsko-kanonisticko-drustvo.hr/nagovor-svetog-oca-franje-sudu-rimske-rote-prigodom-otvaranja-sudske-godine-2015/> (28.8.2020.)

Jakovljević, Ilija. Reforma kanonskih postupaka za parnice proglašenje ništavosti ženidbe. Porečka i Pulska biskupija. <https://www.biskupija-porecko-pulska.hr/crkveno-pravni-savjeti/1296-reforma-kanonskih-postupaka-za-parnice-proglasenje-nistavosti-zenidbe-2.html>, (15.3.2020.)

Medak, Jelena, Alkoholizam u obitelji i djeca – kako ih zaštititi? tesa psihološki centar. <https://www.tesa.hr/alkoholizam-u-obitelji-i-djeca-kako-ih-zastititi/>

Majdandžić Gladić, Snježana. Sakrament ženidbe. Vjera i djela. (8.8.2013.) <https://www.vjeraidjela.com/sakrament-zenidbe/> (30.8.2020.)

Majdandžić Gladić, Snježana. Ženidba: sakrament bračne ljubavi i zajedništva. Vjera i djela. (29.1.2019.)<https://www.vjeraidjela.com/zenidba-sakrament-bracne-ljubavi-i-zajednistva/> (15.3.2020.)

Nimac, Dragan (Ne)mogućnosti tradicijske obitelji u suvremenom društvu. UDK. hrcak. srce. 15.9. 2009. <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/zivot/article/view/16213> (6.4.2022.)

Obitelj. Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44557> (6.4.2022.)

Ovisnosti. Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=45978> (30.8.2020.)

Razvod braka. Hrvatska enciklopedija. leksikografski zavod Miroslav Krleža. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=52065> (21.4. 2022.)

Swindeh, Faris. Alkoholizam. Zdravo budi. (23.12.2015.) <https://www.zdravobudi.hr/clanak/737/alkoholizam>, (15.3.2020.)

Tutić, Tea. Kvaliteta života članova obitelji ovisnika o alkoholu. Medicinski fakultet Osijek. (2016.) <https://zir.nsk.hr/islandora/object/mefos:156/preview> (15.3.2020.)

Uvodić Vranić, Ljubica. Kako se nositi? Alkoholizam ne razara samo ovisnika već cijelu obitelj. Adiva. (25.9.2018.) <https://www.adiva.hr/lifestyle/psiha-i-emocije/kako-se-nositi-alkoholizam-ne-razara-samo-ovisnika-vec-cijelu-obitelj/> (15.8.2020.)

SUMMARY

Alcohol addiction in marriage

This research entitled *Alcoholism in Marriage* talks about the manifestation of alcohol addiction in marriage. It analyzes the problem of alcoholism, as well as its impact on marriage, family, parenthood, upbringing, children. Difficulties of coexistence and finding solutions. It presents the Church's views on marriage and its view on marriage in difficult circumstances. Firstly we will refer to what the Code of Canon Law says about the sacrament of marriage, about its purposes and properties. Then follows a few words about the characteristics and barriers to marriage. The third chapter presents thoughts on marriage as a decision and a community, referring to the crisis of marriage that are caused, among other things, by alcoholism. This brings us to the fourth chapter, which deals with the issue of addiction, especially alcohol addiction as well as its impact on marriage. The fifth chapter talks about the family, upbringing and parenthood. In the last part the main word is about solutions and possibilities such as divorce, the nullity of marriage and divorce from the table and bed. The aim of this research is to investigate the issue of addiction in marriage in more detail and to present practical information on the teachings of the Catholic Church, referring to the canon and ecclesiastical law.

KEYWORDS

Addiction, alcoholism, marriage, marriage crisis, family, parenthood, upbringing, children, divorce, nullity of marriage, divorce from the table and bed.